

מדברי מפקדים

מרשל פ. פוש

על לימוד מלחמה ועל הכשרת מפקדים

לקצין. — רק יבליט העתיד את צרכו בתרבות כללית, משולבת בידיעה מקצועית. ככל שספירת-המלחמה מתפשטת, כן על מוחותיהם ומחשבתם של העורכים את המלחמה להיות רחבים יותר. קצין רב יכולת אי-אפשר לו עוד להסתפק בהשתלמות מקצועית גרידא: ניהוגי-גייסות והספקת מחסורם החומרי. וכן אל יאמר די בחיים מסוגרים בד' אמות. בימיה-שלום אנשי-הצבא הם היסוד הצעיר והגברי שבאומה; במלחמה, הם האומה הנושאת-נשקה. כלום יכול קצין שאינו שרוי במגע-תמיד עם רוח-עמו לקוות כי יפעיל מקורות-יכולת כאלה, במיטב-ההישג? כיצד יבין — ויכון — חזיונות חברתיים האפייניים למלחמות לאומיות — מבלי שהכיר מדעים פסיכולוגיים ופוליטיים? ומבלי שתהי לו ידיעת ההיסטוריה שהיא בלבד עשויה להאיר לו את חיי האומות, בעבר ובהווה? אין עוד די בקניית דעת טכנית; עליו להשלימה על-ידי תוספת גדולה מענפי-מדע אחרים.

זאת ועוד. ידע הקצין כי ייטיב הרבה להכין שכלו ואופיו לקראת מלחמה צפורה — ואף דרך-התקדמותו בשירות, ירבו סיכוייה — באם ידאג לצעוד בהתמדה ובלי פיגור (אך תמיד תוך חוש-משמעת נאמן) עם מאורעות הזמן ובעיותיו, — תחת שיגביל התענינותו בחיי-קסרקט-הגדוד וחוגו בלבד, שבוי מחשבות העליה-בדרגה ומזניח פיתוח סוגי-יכולתו הרמים יותר.

אחרת מסתכן קצין-הקבע שיראה עצמו, משתפרוץ מלחמה, מפגר אחר קצין-המילואים, המביא אתו אל עבודתו — נוסף על ציוד-בידיעה-הצבאית, שאין זולתו — יכולת וידיעה שחיו הנרחבים יותר סיעוהו לקיימן במצב פעילות פורה.

• „אותה מימרה קדומה, כי רק המלחמה עצמה עשויה לאלפך דעת כיצד עושין מלחמה — אינה אלא כוזבת... בשדה-הקרב אין אפשרות של לימודים; בו בפשטות, תעשה את אשר הנך יכול כדי להפעיל את אשר הנך יודע. על כן, למען יהיה ניתן לך לעשות אפילו מעט, חובה שכבר תדע הרבה; וכי תדענו היטב.“

• „צריכים אנו להרבצת-תורה מעשית — כולל את הנקיטה למעשה, כלפי מפקדים מסוימים, בעקרונות-הקבור עים שהוסקו מתוך ההיסטוריה; וזאת כדי: 1. להכשיר לקראת הנסיון; 2. ללמד את אמנות-הפיקוד; 3. ולבסוף, כדי להקנות את ההרגל לפעול באופן נכון אף מבלי שיהא הצורך בשיקול-מוקדם.“

(על תפקידיו של בית-ספר-למלחמה).

• לא היה זה אלא בשנת 1882—83 שהחלו להורות בצרפת את מקצוע-המלחמה על בסיס שכלני ומעשי; וזאת — על אף העובדה שבית-ספרנו („בית-הספר הגבוה למלחמה“) נתקיים כבר מאז 1876. העובדה, שעל הקיר הודבקה כתובת מסוימת — בה, כשלעצמה, לא היה כדי ליצור את בית-ספרה של המלחמה.“

(מדבריו, כשנתמנה פרופסור בבית-הספר הגבוה למלחמה).

• „חייב לשרור בקרבנו חופש המחשבה לבל יהיו לנו שום דעות-משוחדות, שום משפטים-קדומים, שום השגות-קפואות ושום השקפה שנתקבלה מבלי לעיין ולדון בה — שטעמה האחד הוא ש„תמיד שמעת אותה“ או נהגת לפיה. צריך שתתקיים אמת-יחידה בלבד — ההגיון.“

(מדבריו אל תלמידי בית-הספר הגבוה למלחמה).

• הדבר שאילצני להשקיע עבודה בסיגול משלוח-ידי — היה זה, שהוטל עלי להורות... שאלתי את עצמי: „היסודות שבמלחמה, מה המה?“ קראתי בקלאוזביץ... אכן, כאן נתגלה גבר באמת! היה דבר-מה מוצק באותו ספר.“

על חקר ההסטוריה הצבאית. והבנתה

● "...הבה ונבחון את העובדות אשר מספקת לנו ההיסטוריה — למען נבין אותו חזיון מורכב, המלחמה, בצורות המרובות שהוא לובשן. הבה וניטול עובדות אלה, בזו אחר זו, הבה ונבחון אותן בחינה מדוקדקת ככל שנוכל, כאילו מתחת לעדשת המיקרוסקופ; הבה וננקוט בדרכי המיקרו־ביאלוגיה — והבה ונעשה זאת כשאנו מציגים עצמנו בתוככי המסיבות בהן נתהוו ועלו אותן עובדות: הזמן, המקום, מידות־החום, ההתיגעות, הסיבות השונות והרבות הגורמות־דכדוך, אי־הבנות, וכיוב"ו...; הבה ונעיין בשאלות אשר שומה היה על הנפשות־הפועלות לפתרון; הפלוגה — באיזור־הפעולה שלה; וכן — הגדוד; וכן הבריגדה או קורפוס־הצבא. הבה ונראה את הקשיים שהיה עליהן לנצחם, וכיצד אמנם התגברו על אלה. הבה ונדון בהחלטות שנתקבלו, בתוצאה שהושגה; הבה ונעלה את השאלה לטיפול־מחודש. רק אז נראה, כיצד גורמי־הרות, המוזכרים לעתים כה קרובות, מופיעים במהלך מחקר זה כולו במימדיהם־היחסיים הנכונים. רק אז נוכל להביאם בחשבון וליחס להם את מקומם המגיע להם בהשגת התוצאה".

הרצון וכוח־הנפש במלחמה

- "המלחמה — הרי זה תחמו של כוח הנפש".
- "הנצחון: — עליונותם הנפשית של המנצחים, דכדוכם הנפשי של המנוצחים; המערכה: — האבקות בין כמה רצונות..."
- "הרצון לנצח — זהו תנאי ראשון לנצחון, חובתו הראשונה של כל חייל — אולם זוהי גם ההחלטה־הנחושה העלאית אשר חייב המפקד להחדירה לתוך נשמת החייל."
- "...סבורים היינו, בתחילתה של מלחמת העולם, כי כוח־הרוח־והנפש הוא הגורם היחיד בעל החשיבות; אכן, לא היתה זו אלא השגה ילדותית..."
- "רוצים הנכם לשבור אותי. אכן, לא תעשו כזאת; אסוג, באם אֶאלץ, אך נסיגה מועטת ככל האפשר. אם יותקף אגף־הימין שלי — אחזיק מעמד בשמאלי; אולם עבור לא תעברו..."
- "...ראיתי בבהירות עילאית את משימת־ההקרבה שגייסותי עמדו בביצועה. היתה זו ראייה פיזית־כמעט, מפתיעה בבהירותה, ברורה־עד־כדי־סנור... התמדתי לומר לעצמי, אמור וחזור: "אפילו יהיה עלי לותר על מעט־מזעיר של שטח — הכרח הוא שחזיתי תקוים בכל מחיר". (מזכרונותיו של פוש על ימי מערכת־מרנה הראשונה)
- "באם תבוסה באה מסיבות־שברוח — יכול גם נצחון לבוא מסיבות־שברוח, וניתן אזי לומר: "מערכה שזכינו בה, הריזי אותה מערכה אשר אין אנו יכולים להודות כי הוכינו בה". (על אמרתו הנודעת של יוסף דה־מסטר: "מערכה שהפסדת אותה היא אותה מערכה אשר סבור הנך כי הופסדה! מבחינה נפשית, אין לך מערכה שהופסדה).
- "...הריני מבקש כל אחד מכם למצות אותו ניצוץ־אחרון של מרץ אשר, ברגעי מבחן עליון, לא חסר אותו גזענו מעולם... אולם חייב כל אחד להיות משוכנע כי ההצלחה תהיה לזה המאריך יותר להחזיק־מעמד... עוד מאמץ אחד — והנצחון מובטח בידכם". (מתוך פקודת־היום לגייסות הארמיה התשיעית, בימי־ההכרעה במערכת־מרנה הראשונה)
- "במשך הימים הראשונים נלחמתי. ביום האחרון — היתה זו שאלה של החזקת־מעמד. ובכל זאת — התקדמתי כ־7 ק"מ. מדוע? אין אני יודע בעצמי. הרבה — בשל אנשי. במקצת — משום שהיה לי הרצון לכך..."
- (פוש, ב־1915, על חלקו במערכת־מרנה)
- "אומר הנך כי אין אתה יכול להחזיק מעמד, וכי אינך יכול עוד לסגת נסיגה מסודרת; הרי שהדבר היחידי אשר נותר לך לעשותו הוא — להתקיף"
- (מתשובותיו של פוש למפקד הקורפוס הצרפתי האחד־עשרה, בשיא מערכת־מרנה הראשונה)
- "אגף־הימין שלי נפרץ; המרכז שלי החל נסוג; המצב הנו מצוין; אני מתקיף..."
- (מיוחס לפוש, בימי מערכת־מרנה הראשונה)
- הנצחון — הרצון.